

pútnický list

ISSN 2644 - 4526

11- 12/2023

aktuality a zaujímavosti pútnického turizmu na Slovensku

so sv. Cyrilom a Metodom do Dolných Držkoviec

V blízkosti okresného mesta Bánovce nad Bebravou na vodnom toku potoka Inovec ležia Dolné Držkovce. Pôvodne samostatná obec bola kuriálnou obcou zemianskeho rodu Držkovský. Dnes je súčasťou obce Veľké Držkovce, ktorá vznikla v r. 1976 zlúčením 3 obcí - Dolné Držkovce, Horné Držkovce a Čuklasovce. Dominantou Dolných Držkoviec je **kostol sv. Cyrila a Metoda**. Patrí do farnosti Malá Hradná, jednej z najstarších farností Nitrianskej diecézy. Prof. Anton Bagin, vo svojej knihe o cyrilometodských kostoloch na Slovensku uvádza, že iniciátormi výstavby kostola v Dolných Držkovciach boli dvaja významní držkovskí rodáci Dr. Michal Beňo, nitriansky kanonik a generálny vikár a Dr. Karol Kmeťko, nitriansky sídelný biskup a arcibiskup „ad personam“. Stavebný pozemok bol darom dvoch miestnych roľníkov. Kostol postavili podľa návrhu architekta Milana Michala Harminca v r. 1931 v historizujúcom slohu ako jednolodový objekt s asymetricky umiestnenou vežou mierne predsadenou pred bočné priečelie. Hranolová veža je ukončená ihlancovou strechou. Architekt zvýraznil vstupné priečelie kamenným

oblakom nároží, portálu i oblúkovitého výklenku nad portálom. Pre vežu použil oblak v nárožiach, ale už v menšom rozsahu. Podľa pôvodného návrhu mali byť na priečelí umiestnené sochy sv. Cyrila a Metoda, no tento zámer sa nezrealizoval. Po 2. svet. vojne sa ukázalo, že kapacita kostola nepostačovala a bolo potrebné zväčšiť ju. Namiesto pôvodnej svätyne s rovným uzáverom vybudovali novú priestrannejšiu svätyňu a dva bočné priestory. Prístavba sa uskutočnila v r. 1967 za výdatnej pomoci domácich farníkov i veriacich z okolitých obcí. V interiéri kostola sa nachádzajú farebné sochy sv. Cyrila-Konštantína a sv. Metoda. Sv. Konštantín ma oblečené mníšske rúcho, na hlave má kapucňu. V ľavej ruke drží zatvorenú knihu, v pravej ruke má jednoramenný kríž. Arcibiskup Metod má oblečené omšové rúcho s arcibiskupskými insígniami (ale bez mitry). V ľavej ruke drží obraz posledného súdu a pravou rukou žehná veriacich. K zaujímavostiam kostola patrí aj 280 kg zvon umiestnený vo veži kostola, ktorý na pamiatku svojho významného rodáka nazvali „Karol“. Zvon vyhotovili v r. 1975 a je na ňom nízky reliéf s vyobrazením arcibiskupa Dr. Karola Kmeťka. Nachádza sa na ňom aj nápis: „Nech každý úder srdca tohto zvona je úderom nášho vd'ačného srdca za tú veľkú milosť, že po sv. Metodovi prvý slovenský arcibiskup pochádzal z našej dediny“.

zdroje: www.pamiatkynaslovensku.sk, www.turistika.cz

Od 8. decembra 2023 do 2. februára 2024 v každom františkánskom kostole z príležitosti 800. výročia „Vianoc v Greccio“, Apoštolská penitenciária udelila plnomocné odpustky všetkým veriaci, ktorí od 8. decembra 2023 (Slávnosť Nepoškvrneného počatia Panny Márie) do 2. februára 2024 (Sviatok Obetovania Pána) navštívia kostol zverený františkánom kdekoľvek na svete. Veriaci, ktorí zotrávajú v modlitbe pred jasličkami, môžu za bežných podmienok získať plnomocné odpustky. Taktiež tí, ktorí sú chorí alebo im nie je umožnené fyzicky navštíviť kostol, môžu získať plnomocné odpustky, ak obetujú svoje utrpenie Pánovi alebo vykonajú skutok nábožnosti.

www.kvrps.s

V r. 2023 celá františkánska rodina vstúpila do oslavy 800. výročia františkánskych jubileí, v ktorých si pripomína niekoľko dôležitých udalostí z posledných rokov života sv. Františka. V tomto roku je to výročie udalosti z r. 1223, kedy sv. František z Assisi pripravil vôbec prvý živý betlehem v talianskom mestečku **Greccio**. Ide o staré kopcovité mesto a obec provincie Rieti v talianskom regióne Lazio, na výbežku vrchu Monti Sabini. Podľa tradície ho založili grécki utečenci, ktorí tu našli svoj nový domov po tom, čo v dôsledku vojny utiekli alebo boli vyhnaní zo svojej pôvodnej vlasti. Odtiaľ pochádza názov Grécko - Greccio. Najstaršie záznamy pochádzajú z 10. a 11. st. Obec je obklopená dubovými lesmi. Toto miesto si sv. František z Assisi obľúbil a viackrát ho medzi rokmi 1209 – 1223 navštívil, aby sa tu uchýlil k modlitbe a meditácii. Dodnes sú známe 4 pustovne, vďaka ktorým sa celé údolie v blízkosti mestečka nazýva *Sväté údolie Rieti*. V jednej z nich, neďaleko mestečka Greccio, oddychoval. Tu k nemu

prichádzali vidiečania, ktorí po jeho kázňach menili svoj život. Spriatelil sa aj s miestnym feudálom Giovannim Velitom a na Vianoce v r. 1223 tu v prítomnosti svojich priateľov a vidiečanov slúžil svätú omšu v lesnej jaskyni. Namiesto oltára v nej František postavil jednoduché jasličky vystlané slamou, pri ktorých boli zvieratá. Vedľa stála Mária a Jozef. Napodobnením situácie opísanej v Biblii chcel František upozorniť spolubratov aj miestnych ľudí na maximálnu chudobu, v ktorej sa Boh rozhodol prísť na svet. Tajomná atmosféra okamihu na prítomných natoľko zapôsobila, že aj po jeho smrti slávnosť so scénou narodenia napodobňovali. Obyvatelia Greccia sami pripravovali živé aj umelé betlehemy a podľa Františkoveho príkladu si rozdávali darčeky, aby napodobnili lásku Boha, ktorý sa nám sám dal ako dar. Táto tradícia sa zachovala dodnes. Zachovala sa aj jaskyňa v skale – **Jaskyňa Narodenia**. Zdobia ju nádherné vedľa seba umiestnené fresky zo 14. st. od maliara z okruhu Giottovej školy, ktoré boli nedávno zreštaurované. Ústredná freska zobrazuje Františka v diakonskej bielej dalmatike ako sa na kolenách modlí pri jasliach, kým na ďalšej freske vidno Pannu Máriu ako kojí Ježiška. Nad jaskyňou Narodenia postavili v r. 1228 (pozn.: rok kanonizácie sv. Františka z Assisi) malý kostolík, či kaplnku (**Cappella del Presepio - Kaplnka Betlehema**). V jej blízkosti vyrástol pozoruhodný architektonický komplex **Svätyňa Greccio**. Komplex sa nachádza v nadmorskej

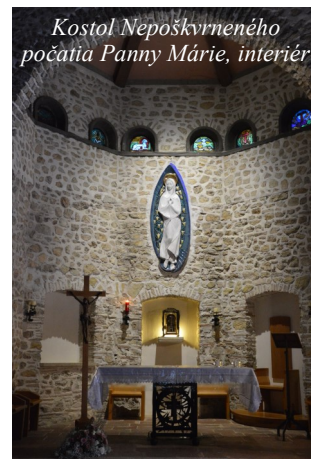
prichádzali vidiečania, ktorí po jeho kázňach menili svoj život. Spriatelil sa aj s miestnym feudálom Giovannim Velitom a na Vianoce v r. 1223 tu v prítomnosti svojich priateľov a vidiečanov slúžil svätú omšu v lesnej jaskyni. Namiesto oltára v nej František postavil jednoduché jasličky vystlané slamou, pri ktorých boli zvieratá. Vedľa stála Mária a Jozef. Napodobnením situácie opísanej v Biblii chcel František upozorniť spolubratov aj miestnych ľudí na maximálnu chudobu, v ktorej sa Boh rozhodol prísť na svet. Tajomná atmosféra okamihu na prítomných natoľko zapôsobila, že aj po jeho smrti slávnosť so scénou narodenia napodobňovali. Obyvatelia Greccia sami pripravovali živé aj umelé betlehemy a podľa Františkoveho príkladu si rozdávali darčeky, aby napodobnili lásku Boha, ktorý sa nám sám dal ako dar. Táto tradícia sa zachovala dodnes. Zachovala sa aj jaskyňa v skale – **Jaskyňa Narodenia**. Zdobia ju nádherné vedľa seba umiestnené fresky zo 14. st. od maliara z okruhu Giottovej školy, ktoré boli nedávno zreštaurované. Ústredná freska zobrazuje Františka v diakonskej bielej dalmatike ako sa na kolenách modlí pri jasliach, kým na ďalšej freske vidno Pannu Máriu ako kojí Ježiška. Nad jaskyňou Narodenia postavili v r. 1228 (pozn.: rok kanonizácie sv. Františka z Assisi) malý kostolík, či kaplnku (**Cappella del Presepio - Kaplnka Betlehema**). V jej blízkosti vyrástol pozoruhodný architektonický komplex **Svätyňa Greccio**. Komplex sa nachádza v nadmorskej

Kaplnka Betlehema

celá sv. Františka z Assisi

Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie, interiér

výške 665 metrov a vyzerá akoby vyrastal z holey skaly. Kaplnka Betlehema je na jeho začiatku. V jej blízkosti pútnici môžu navštíviť miesta, ktoré obývali sv. František a prví bratia. Refektár - zdobený freskami zo 16. st., ale aj ubytovne (dormitória) – úzke cely, na stenách ktorých sa zachovalo niekoľko krížov. Sv. František tu spal v neuveriteľne malej miestnosti v drsnej skalnej cele pri kamennej stene hory. Na poschodí neďaleko sa nachádza drevený kláštor z 13. st., chór zo 17. st. s antickým rečníckym pulpitom. Ďalej je tu prvý **kostolík zasvätený sv. Františkovi** po jeho kanonizácii v r. 1228. Okrem vzácneho dreveného chóru sa tu nachádzajú aj kópie diel Biagia d'Antonia zo školy Ghirlandaio, oltárny obraz z umbrijskej školy zo 14. st., freska B. Giovanniho da Parmu, a kópia krucifixu z 13. st. V bočnej kaplnke pri kostolíku je moderná kópia portréту sv. Františka, ktorý si v bolestiach utiera oči. Na námestí sa nachádza **nový kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie**, postavený v r. 1959, v ktorom sú umiestnené diela Venturiniho, terakotový betlehem a keramika predstavujúca Nepoškvrnené počatie od Lorenza Ferriho. V oknách sú farebné vitráže františkánskeho kňaza br. Farina. V pôvodnom kostole Panny Márie sa dnes nachádza pozoruhodné **múzeum betlehemov** z celého sveta i pozoruhodné stvárnenia scény narodenia od súčasných umelcov.

www.hmn.wiki, www.cs.wikipedia.org, www.santuarivallesanta.com, fotografie: Adrika Nováková

Freska
a kamenné jasličky
v Jaskynke Narodenia,
Greccio

pútnici nádeje

Pápež František už začiatkom januára 2023 schválil tému Jubilejného roka 2025. Má názov: „Pútnici nádeje“. Téma nám pripomína, že nie sme tuláci ani turisti. Sme pútnikmi nádeje. Pápež František poveril koordináciou nadchádzajúceho Svätého roka 2025 Pápežskú radu pre novú evanjelizáciu. Svätý rok 2025 sa zaradi medzi pravidelné, alebo tzv. „riadne“ jubilejné roky. Jubileum v r. 2025 bude 27. riadnym jubileom v dejinách Cirkvi. Prvé jubileum vyhlásil Bonifác VIII. v r. 1300. Klement VI. v r. 1350 rozhodol, že sa budú sláviť každých sto rokov. Pavol II. bulou z r. 1470 stanovil, že jubileum sa má konať každých 25 rokov. Ján Pavol II. vyhlásil Veľké jubileum 2000 pri vstupe do Tretieho milénia.

Ako je zvykom, jubilejný rok bude v príslušnom čase vyhlásený formou pápežskej buly, ktorá bude obsahovať potrebné pokyny pre jeho slávenie a predchádzať mu bude ako **rok štúdia (2023 – už beží) štyroch koncilových konštitúcií**, aby sa Cirkev mohla znovu nadýchnuť hlbokého a aktuálneho učenia Druhého vatikánskeho koncilu. Pápež vymenúva „základné etapy“, ktoré treba prejsť, „aby Cirkev spoznala a ukázala, že je živá, že sa obnovuje a zdokonaľuje na ceste posväcovania.“ Teda „ústredné postavenie Božieho slova, základu kresťanského zjavenia; obnovu liturgie ako výrazu univerzálneho kňazstva všetkých pokrstených; vedomie, že sme Božím ľudom na ceste do nebeského Jeruzalema; potrebu zdieľať radosti a nádeje celého ľudstva a osobitne chudobných.“ 28. júna predstavili vo Vatikáne logo Jubilea 2025. Jeho autorom je taliansky umelec Giacomo Trivisani. Logo predstavuje štyri farebne odlíšené postavy symbolizujúce ľudstvo. Jeden objíma druhého, aby sa naznačila solidarita a bratstvo, ktoré musia spájať národy. Prvá z postáv sa drží kríža, ktorý v spodnej časti prechádza do tvaru kotvy. Je to znak nielen viery, ktorej sa človek drží, ale aj nádeje, ktorú nikdy nemožno opustiť, pretože ju potrebujeme vždy a najmä v časoch najväčšej núdze. Zašpicatené vlny v modrých odtieňoch v spodnej časti naznačujú, že životná púť sa nepohybuje vždy v pokojných vodách. **Rok 2024 bude rokom prípravy s osobitným zameraním na modlitbu a adoráciu.** Pápež František k tomu napísal predsedovi Rady pre novú evanjelizáciu Rinovi Fisichellovi: „Musíme udržiavať pochodeň nádeje, ktorá nám bola darovaná, a urobiť všetko pre to, aby každý znovu nadobudol silu a istotu, že môže hľadiť do budúcnosti s otvorenou myslou, dôverujúcim srdcom a prezieravou myslou.“

www.vaticannews.va, www.donboscodnes.sk

NAJZNÁMEJŠIE LORETY v Čechách a na Morave

V r. 2019 bola do všeobecného kalendára Rímskej cirkvi zapísaná ľubovoľná liturgická spomienka Panny Márie z Loreta. Spomienka sa slávi 10. decembra, kedy je sviatok v Lorete, V dekréte, ktorý bol zverejnený v bazilike v Lorete sa hovorí: „Úcta k Svätému domu v Lorete už od stredoveku pripomína tajomstvo Vtelenia a vedie všetkých, ktorí ju navštevujú k uvažovaniu nad plnosťou času, keď Boh poslal svojho Syna, narodeného zo ženy, a k meditovaniu jednak nad slovami anjela oznamujúceho Blahozvest', ako aj nad slovami Panny, ktorá odpovedala na Božie volanie. Zatičená Duchom Svätým, pokorná služobnica Pána sa stala domom božím, najčistejším obrazom svätej Cirkvi.“ Svätým domom (Sancta Casa, svätou chyžou) sa nazývajú aj loretánske kaplnky. Sú napodobeninami príbytku Panny Márie, ktorého kamene boli koncom 13. st. prenesené práve do talianskeho mesta Loreto. Pôvodne jednoduchá stavba sa čoskoro stala významným pútnickým miestom a potom, čo ju na začiatku 16. st. v antikizujúcom duchu (napodobňovaním antických umeleckých foriem) mimoriadne kvalitne vyzdobil renesančný sochár Donato Bramante, začali ju napodobňovať v mnohých európskych a latinskoamerických krajinách.

Loreta, Horšovský Týn

V Čechách vznikla prvá loretánska kaplnka v r. 1584 v Horšovskom Týne, a to na popud miestneho šľachtica Krištofa ml. z Lobkovic. Rozkvet stavieb loretánskych kaplniek nastal v 17. st., kedy viacerí šľachtici navštevovali talianske Loreto a kaplnku Santa Casa. Na svojich panstvách potom zakladali loretánske kaplnky najčastejšie ako poďakovanie za uzdravenie, ukončenie vojny, vyhnutie sa morovej epidémii kraju alebo na pamiatku svojej púte. Vďaka týmto cestám sa do Čiech dostávali aj milostivé obrazy a sochy Panny Márie.

To súviselo tiež s rastúcou obľubou mariánskeho kultu. Celkom vzniklo v Čechách a na Morave viac ako 50 loretánskych kaplniek, ktoré slúžili ako pútnické miesta a v niektorých prípadoch aj ako rodové hrobky. Staviteľmi boli najčastejšie jezuiti. Okrem nich pestovali mariánsky kult aj františkáni, kapucíni a minoriti, ktorí uctievali Pannu Máriu s anjeli. Obľuba týchto miest ustala spolu s nástupom osvietenstva na konci 18. st. Posledná „Sancta Casa“ na území dnešnej Českej republiky bola postavená v r. 1820 v Slavoniciach. Tak ako boli lorety zakladané, boli často tiež rušené. Veľa kaplniek bolo zrušených v jozefínskej dobe. Mnohé lorety boli odsvätené a zbúrané, alebo prestavané a budovy začali slúžiť iným účelom. Nie je výnimkou, že zrušené kaplnky slúžili ako sýpky, kôlne alebo boli prestavané na obytné stavby. Iba v ojedinelých prípadoch došlo k tomu, že bolo zrušenie Santa Casy odvolané a pútnické miesto sa zachránilo. Stalo sa tak v Kosmonosiach, v Hájku pri Unhošte aj v Pyšloch. Takmer všetky české a moravské barokové lorety viac či menej napodobňujú svoj taliansky vzor. K známym loretám v Čechách dodnes patrí Pražská Loreta (1626–1631) – Kostol Narodenia Pána v Prahe na Hradčanoch, nazývaný tiež Pražská Loreta či len krátko Loreta. Je asi najvýznamnejším zástupcom loretánskej architektúry v Čechách. Stavba kostola začala v r. 1626 a vysvätený bol 25. marca 1631. Výstavba bola financovaná grófkou Kateřinou z Lobkovic a navrhnutá talianskym

ČO SÚ LORETY?

Neveľké obdĺžnikové stavby s dvoma vchodmi v pozdĺžnych múroch a jedným čelným štvorcovým oknom. Náročnejšie prevedené kaplnky sú zdobené pilastrami, výklenkami so sochami prorokov a reliéfmi, ktoré zobrazujú predovšetkým scény z mariánskej legendy. Pôsobivá a bohato zdobená mramorová schránka je ale iba ochranným obalom pre cenné a prekvapivé jadro: svätú chyžu, prosté a chudobné obydlie Panny Márie, svätého Jozefa a Ježiša, v ktorom kedysi žili v Nazarete. Okolo loriet boli obvykle stavané aj ďalšie stavby, ktoré s nimi tvorili jednotný architektonický celok. Väčšinou to boli kostoly so zvonnicami a otvorené arkádové chodby, tzv. ambity. Práve mohutné zvonice či honosné priečelia kostolov obvykle vytvárajú hlavné dominanty loretánskych pútnických areálov.

Loreta, Praha

architektom Giovanni Orsim. V loretskom domčeku je vo vnútri pravdepodobne niekoľko trámov a tehál pochádzajúcich priamo z talianskej Lorety. Chyža (čo je základný prvok lorety) bola pôvodne maľovaná, až neskôr bola vyzdobená sochami starozákonných prorokov a výjavmi zo života Loretskej Panny Márie. Začiatkom 18. st. bola Svätá chyža obohnaná barokovým priečelím pod dohľadom architektov Kryštofa Dientzenhofera a Kiliána Ignáce Dientzenhofera. V súčasnosti je tu veľmi hodnotná zbierka liturgických predmetov, hlavne monštrancií. Svetoznáma zvonkohra prvý raz zaznela 15. augusta

1695 a vo dne hrá každú hodinu. de o najväčšiu zvonkohru, ktorú zostavil v r. 1694 hodinár Petr Neumann z tridsiatich zvonov a zvončekov uliatych v Amsterdame a umiestnil ich do priečelia na hodinovej veži. (viac info nájdete v PL 12/2019). Zaujímavý pútnický komplex s loretskou kaplnkou je **Maria Loreto v Starom Hrozňatove**. Bol postavený v r. 1664–1689 chebskými jezuitmi. Nachádza sa v chebskej miestnej časti Hrozňatov. Iniciátorom bol rektor jezuitského kolégia Ján Jiří Dasselmann. Rovnako ako u ostatných obdobných stavieb bola jej podoba inšpirovaná Svätou chyžou v Lorete. V r. 1675 – 1683 boli pristavané ambity a vytvorilo sa tak pravidelné obdĺžnikové arkádové nádvorie. Údolím potoka až k úpätiu Loretskej hory bola spolu s loretou postavená aj Krížová cesta s pôvodne 29 zastaveniami, v ktorých boli z dreva vyrezávané postavy v životnej veľkosti, s kaplnkou Božieho hrobu, postavenej podľa kaplnky uprostred Chrámu Božieho hrobu v Jeruzaleme. Jednotlivé objekty stáli v takých rozostupoch, aké majú pamätné kamene v Jeruzaleme. Krížová cesta, situovaná podľa jeruzalemskej Via Dolorosa, bola niekoľko kilometrov dlhá a končila pri Lorete. Celý areál bol s výdatnou pomocou miestnych obyvateľov a s príspevom mecenášky grófkky Heissensteinovej dokončený v r. 1689. V r. 1773 bol rád jezuitov v Chebe zrušený a loreta pripadla pod správu farnosti v Chebe. V 50. rokoch 20. st. bolo miesto v pohraničnom pásme a obec bola vysídlená. V r. 1964 vyhorela zvonica. Loreta spustla a zdevastovaný a rozkradnutý areál pripadol jednotkám pohraničnej stráže. Po r. 1989 sa začalo uvažovať o obnove celého areálu. Zaslúžil sa o to najmä Anton Hart, rodák zo Starého Hrozňatova. Po 2. svet. vojne bol odsunutý z Chebska do Nemecka, kde sa mu v priebehu desiatich rokov, za pomoci nemeckého Spolku Maria Loreto, podarilo zohnať dva milióny mariek. Spolu s projektom obnovy zo strany mesta a českého štátu sa podarilo areál obnoviť tak, aby loreta nebola len pútnickým miestom, ale spoločným dielom Čechov a Nemcov. Stala sa miestom stretávania sa a nové vzťahy pomohli odstrániť na oboch stranách staré krivdy. Postupne boli dokončené ambity, opravené posledné zastavenia, ktoré zostali z Veľkej krížovej cesty, kaplnka Božieho hrobu, kaplnka Ukrižovania. Zo zničeného cintorína vznikla meditačná záhrada, kde boli umiestnené nájdené sochy, ktoré kedysi stáli pri Božom hrobe.

Loreta,

Starý Hrozňatov

Do rohových kaplniek v ambitoch boli umiestnené nové sochy sochára Hatto Zeidlera z Heidelbergu a na steny obrazy zo života Panny Márie – dielo maliara Jaroslava Šindelára z Plzne. V r. 2002 bol na cintoríne postavený záhradný pavilón. Pútnický areál Maria Loreto stojí na návrší severovýchodne od Starého Hrozňatova pri polygonálnom farskom, dnes filiálnom kostole Svätého Ducha z r. 1557, ktorý tvorí záver vnútorného areálu. Vstup do areálu je v jeho západnej časti a nad vstupom stojí hranolová veža so zvonickou. Tá je krytá nízkou ihlancovou strechou a zavŕšená mohutnou dvojitou cibulovou baňou s osembokou stĺpkovou zvoničkou na vrchole. Do niky nad vchodom bola umiestnená soška Panny Márie. K architektonickým skvostom stredočeského kraja patrí aj **Loreta v meste Kosmonosy**. Bola postavená v r. 1702-1708

podľa návrhu talianskeho architekta a jedného z najvýznamnejších predstaviteľov českého vrcholného baroka Giovanniho Alliprandiho na mieste kostolíka sv. Martina. Loretu tvorí vonkajšia obdĺžniková budova podľa vzoru stavby tohto typu v talianskom meste Loreto. Santa Casa je obklopená ambitmi, jej steny sú zdobené reliéfmi zo života Panny Márie. Vo výklenkoch sa nachádzajú sochy prorokov. Vnútro Santa Casy je zdobené imitáciami originálnych fresiek z talianskej Lorety. Na východnej strane je postavená baroková kaplnka sv. Martina, pod ktorou sa nachádza krypta. Severne od Lorety stojí štvorposchodová zvonica z r. 1673, ktorá bola

Loreta, Komonosy

postavená podľa návrhu ďalšieho talianskeho architekta Francesca Carattiho. Významným pútnickým miestom V severných Čechách je **Loreta v Rumburku**. Ide o najsevernejšie položené

loretu v Európe. Loretánska kaplnka Panny Márie sa nachádza v areáli kapucínskeho kláštora. Postaviť ju nechal knieža Antonín Florián z Lichtensteina v r. 1704 až 1709 staviteľom Jánom Lukášom Hildebrandtom a na rozdiel od svojho originálu, ktorý je z mramoru, je celá z pieskovca. Základný kameň položil litoměřický biskup Jaroslav Ignác zo Šternberka. Na vonkajšej výzdobe sa podieľal sochár Ján František Biener(t) zo Schirgiswalde. Z pieskovca sú tiež sochy desiatich sibyl a prorokov, ktoré sú dielom barokového umelca Jána Františka Bienera(t) a zo Schirgiswalde, ktorý zhotovil aj sochy na balustráde pred kláštorm. Severnú stranu zdobia sochy líbyjskej a delfskej sibyl, prorokov Jeremiáša a Ezechiela. Reliéfy zobrazujú Zvestovanie Panny Márie a sčítanie ľudu v Betleheme. Pred stenou je kamenný oltár, na ktorom bola pôvodne umiestnená socha sv. Jozefa. Západnú stranu zdobia sochy perzskej, kumánskej a eritrejskej sibyl, prorokov Dávida a Malachiáša. Reliéfy zobrazujú klaňanie sa pastierov a troch kráľov. Južnú stranu zdobia sochy sabinskej a kumánskej sibyl, prorokov Mojžiša a Balaáma. Reliéfy zachytávajú smrť P. Márie a prenesenie nazaretského domčeka zo Svätej Zeme do Dalmácie, a odtiaľ do Loreta. Vo vnútri kaplnky sa nachádza socha loretánskej Čiernej Madony s dieťaťom, ktorá bola v r. 1694 zhotovená v Ríme a posvätená pápežom Inocentom XII. Okolo lorety boli v r. 1743 až 1749 postavené ambity (ktorých súčasť sú aj Sväté schody) s krížovou cestou, ktoré sú zdobené maľbami motivovanými životom P. Márie. Ďalej do komplexu patrí kláštorňý kostol sv. Vavrinca a bývalý kapucínsky kláštor, kde je objekt mestskej knižnice. Prikladom loretánskej kaplnky umiestnenej vo vnútri kostola je **Loreta v Brne**. Je tiež jedným z mála prípadov lorety, pri ktorej sú mariánske scény vytvorené ako nástenné maľby. Kláštor minoritov v Brne bol založený okolo r. 1230 v období prvého rozmachu rádu a stojí nepretržite na svojom mieste už viac ako 750 rokov. Komplex tvorí kostol, loreta so Svätou chyžou, Svätými

Loreta, Rumburk

prorokov Jeremiáša a Ezechiela. Reliéfy zobrazujú Zvestovanie Panny Márie a sčítanie ľudu v Betleheme. Pred stenou je kamenný oltár, na ktorom bola pôvodne umiestnená socha sv. Jozefa. Západnú stranu zdobia sochy perzskej, kumánskej a eritrejskej sibyl, prorokov Dávida a Malachiáša. Reliéfy zobrazujú klaňanie sa pastierov a troch kráľov. Južnú stranu zdobia sochy sabinskej a kumánskej sibyl, prorokov Mojžiša a Balaáma. Reliéfy zachytávajú smrť P. Márie a prenesenie nazaretského domčeka zo Svätej Zeme do Dalmácie, a odtiaľ do Loreta. Vo vnútri kaplnky sa nachádza socha loretánskej Čiernej Madony s dieťaťom, ktorá bola v r. 1694 zhotovená v Ríme a posvätená pápežom Inocentom XII. Okolo lorety boli v r. 1743 až 1749 postavené ambity (ktorých súčasť sú aj Sväté schody) s krížovou cestou, ktoré sú zdobené maľbami motivovanými životom P. Márie. Ďalej do komplexu patrí kláštorňý kostol sv. Vavrinca a bývalý kapucínsky kláštor, kde je objekt mestskej knižnice. Prikladom loretánskej kaplnky umiestnenej vo vnútri kostola je **Loreta v Brne**. Je tiež jedným z mála prípadov lorety, pri ktorej sú mariánske scény vytvorené ako nástenné maľby. Kláštor minoritov v Brne bol založený okolo r. 1230 v období prvého rozmachu rádu a stojí nepretržite na svojom mieste už viac ako 750 rokov. Komplex tvorí kostol, loreta so Svätou chyžou, Svätými

schodmi a dvoma kláštorňými budovami. Zo začiatku 16. st. pochádzajú neskoro gotické nástenné maľby v križovej chodbe. K rozšíreniu komplexu došlo v r. 1716, kedy boli kostol aj kláštor barokizované. Bola pristavaná loreta, ktorá ukrýva súbor Svätej chyže a Svätých schodov. V r. 1717–1719 okolo nej vyrástli ambity s kaplnkami sv. Jána Evanjelistu a Márie a Jozefa. V r. 1723 bolo murivo ambitov zvýšené a priestor medzi nimi (nad Svätou chyžou) bol zaklenutý. Vtedy tiež boli vybudované Sväté schody v podobe presbytéria tejto kaplnky (či kostola). Kopulu vymaľoval v r. 1725

Loreta, Brno

František Gregor Eckstein, Klenbu kostola pokrýva maľba s námetom oslavy Panny Márie ako kráľovnej nebies. Kompletná výzdoba kaplnky bola dokončená o rok neskôr. Oltár vo Svätej chyži je drevený, potiahnutý cínovým plechom. Socha Panny Márie s Dieťaťom je kópiou Loretánskej Panny Márie vrátane farebnosti aj oblečenia. Zvonka aj zvnútra je chyža vyzdobená výjavmi zo života Svätej Rodiny. Monumentálnu podobu dostal kostol sv. Jánov (sv. Jána Krstiteľa a sv. Jána Evanjelistu) podľa návrhu bavorského architekta Mórica Grimma. V r. 1784 sa chrám stal farským kostolom. Po r. 1950 boli budovy konventu premenené na internát a kancelárie Moravskej galérie. Svojmu účelu zostal slúžiť iba kostol. Po r. 1989 bol kláštor vrátený rádu minoritov. Na južnej Morave sa nachádzala ešte **Loretánska kaplnka v Mikulove**. Už v r. 1623 nechal kardinál František z Dietrichsteina nad Mikulovom – na vrchu nazvanom Svätý kopeček - postaviť pútnickú kaplnku sv. Šebastiána s križovou (pašijovou) cestou. V meste – v blízkosti mikulovského námestia pri kapucínskom kláštore - dal kardinál Dietrichstein v r. 1623 vybudovať aj Loretánsku kaplnku (Svätú chyžu), najstaršiu na Morave, ktorá sa stala stavebnou predlohou mladšej Lorety v Prahe na Hradčanoch. Do loretánskej kaplnky bola umiestnená drevená polychrómovaná soška Čiernej Madony. Na príhovor Panny Márie sa tu udialo viacero zázračných uzdravení. Po svojom dokončení sa stala vyhľadávaným cieľom pútnikov, ktorí sa modlili k Panne Márii a z vďaky za vypočuté prosby zanechávali svoje dary (ex vota). Z darov bol postupne vytvorený loretánsky poklad klenotov, šperkov, liturgických a votívnych predmetov. Nad mikulovskou Loreťou nechal kardinálov nástupca Maximilián z Dietrichsteina postaviť v r. 1638 – 1656 pútnický kostol sv. Anny. Autorom celkového návrhu lorety a kostola bol taliansky staviteľ Giovanni Giacomo Tencalla. Na zač. 18. st. dostal kostol sv. Anny dvojvežové priečelie. Počas požiaru mesta v r. 1784 bol kostol silne zdevastovaný, zrútila sa klenba lode, aj loretánska kaplnka. Torzo kostola bolo v r. 1845–1852 upravené na pohrebnú kaplnku Dietrichsteinovcov. Nachádza sa tu 45 rakiev a 3 urny s pozostatkami príslušníkov rodu Dietrichsteinovcov. V dnešnej podobe areál hrobky tvorí otvorené nádvorie, pohrebná kaplnka, dve bočné lode s rakvami a severozápadné dvojvežové priečelie. *Socha Loretánskej Čiernej Madony bola prenesená do kolegiátneho kostola sv. Václava*. Pútnici môžu pri svojej púti navštíviť hneď dve pútnické miesta: Svätý Kopeček s kaplnkou sv. Šebastiána a Loretánsku Čiernu

Madonu v kostole sv. Václava. Poslednou z loretánskych kaplniek, ktoré sa podarilo vzkriesiť k novému životu je **Loreta pri Vlašimi - na Spálenom vrchu**. Pôvodná Loretánska kaplnka (Santa Casa) bola postavená v r. 1704. Jej zakladateľom bol František Antonín gróf z Weissenwolfu a vďaka holému vrchu, na ktorom bola postavená, ju bolo vidno široko - ďaleko. Je to obdĺžniková stavba, na kratšej juhovýchodnej strane s pristavanou zvonnicou s baňou, na vrchole ktorej je umiestnená koruhvička s obrazom Panny Márie. Kaplnka pilastrolizénového typu má po oboch dlhších stranách po dvoch vchodoch a na kratšej severozápadnej strane malý otvor. Bola doplnená terasovitou podnožou s dvoma oblúkovými schodiskami. Vyše tristo rokov starú sakrálnu pamiatku mesto prevzalo ako zdevastovanú ruinu. Opravy trvali viac ako pätnásť rokov. Obnova lorety bola dokončená v r. 2019. Otvorená je iba raz v roku, pri septembrovej púti okolo sviatku Narodenia Panny Márie.

Loreta, Vlašim - Spálený vrch

BUKOVSKÝ, Jan. Loretánské kaple v Čechách a na Moravě.

1. vyd. Praha: Libri, 2000. 161 s. ISBN 80-7277-015-2

www.krtiny.cz, www.cs.wikipedia.org, www.mikulovskarozejovova.cz,
www.ic.chlumeconc.cz, www.flickr.com, www.abczech.cz, www.kunsthistorik.cz,
www.stavbykarlovarska.cz, www.turistik.cz, www.ceskesvycarsko.cz,
www.mkb-toulky.blogspot.com

Posolstvo modernej architektúry

Architektúra je druh umenia, s ktorým sa človek každodenne dostáva do kontaktu. Obklopuje nás na každom kroku, pohybujeme sa v nej, pôsobí na našu psychiku a môže pozdvihnúť aj ducha. Kráľ Dávid, ako prvý človek v dejinách Cirkvi, sa začal zaoberať myšlienkou postaviť prvý chrám určený jedinému Bohu. Jeho úmysel zrealizoval jeho syn - kráľ Šalamún. Postavil jedinečné dielo, ktoré bolo nositeľom moderny, bohatstva a vyspelosti svojej doby. Dnes, v 21. storočí, obdivujeme krásu, bohatstvo byzantských, románskych, gotických, renesančných a barokových chrámov a um ich staviteľov. Avšak tvoriteľský, umelecký a technický potenciál sa rozvíja aj v súčasnej modernej sakrálnej architektúre. Spoznajme teda jej čaro, preniknime jej hĺbku a odkryvajte posolstvo.

Katedrály v polárnej žiare - moderná architektúra v diele evanjelickej cirkvi

V novembri nám nebo ukázalo krásnu farebnú hru. Na viacerých miestach Slovenska sme mohli pozorovať polárnu žiaru. Jej domovinou je chladný sever a mnohí, ktorí ju chcú zažiť v jej plnosti cestujú na Island alebo do Nórska. Obe krajiny sú aj miestami, kde popri kráse neznámeho nebeského - kozmického - svetla môžeme objavovať aj krásu modernej sakrálnej architektúry. Nakoľko je v severnej Európe rozšírená najmä evanjelická cirkev (zhruba 80%) nikoho neprekvapí, že jej patrí aj väčšina chrámov. Púť v severnej Európe sa teda nesie v zmysle kresťanského ekumenizmu a hľadania náboženskej univerzality. V tomto kontexte je teda možné nachádzať spoločnú reč a porozumieť tak nielen menej známym germánskym jazykom, ale aj posolstvu nevšedných evanjelických kostolov. Jedným z veľkolepých moderných sakrálnych stavieb sveta je nepochybne **Hallgrímskirkja (v preklade Hallgrímurov kostol) na Islande**. Ide o najväčší kostol v tejto krajine, ktorý sa nachádza v Reykjavíku. Spravuje ho evanjelická luteránska cirkev a slúži viac ako 7000 obyvateľom miestnej farnosti. Vďaka svojej výške 74,5 m je štvrtou najvyššou budovou na Islande. Chrám dostal meno po Hallgrímurovi Péturssonovi, islandskom básnikovi a kňazovi, ktorý žil v 17. st. a je autorom Pašiových chorálov. (Passíusálmar). Naprojektoval ho jeden z najuznávanejších islandských architektov - Guðjón Samúelsson v r. 1937. Jeho architektúra sa vyznačovala etnickým štýlom podobným štýlu mnohých jeho vtedajších severských kolegov. Na stavbu chrámu použili islandské modely a islandský materiál. Hallgrímskirkja, ktorá sa stala jeho posledným dielom, pripomína ostroh, islandské hory, ľadovce, či ohromný gejzír. Stavba sa začala v r. 1945. V r. 1948 bol suterén chóru vysvätený ako kostolná sieň. Až do otvorenia novej kostolnej siene v južnom krídle veže v r. 1974, slúžil tento priestor na konanie bohoslužieb. Samotný kostol bol vysvätený 26. októbra 1986,

Evanjelizačný úmysel pápeža Františka (december):

Modlime sa, aby zdravotne postihnutí ľudia požívali patričnú pozornosť spoločnosti a podporu rozličných ustanovizní pri svojom zapájaní sa do aktívneho života.

deň pred 312. výročím Hallgrímura Péturssona, v tom istom roku, keď Reykjavík oslávil svoje 200. výročie. Výstavbu chrámu podporil aj štát a mesto, ale dve tretiny stavebných nákladov boli financované prostriedkov kongregačných fondov a z darov jednotlivcov. Mnohé artefakty a cirkevné predmety sú dary od jednotlivcov a organizácií. Chrám dominuje impozantná hlavná veža, ktorá bola dokončená skôr ako sa ukončila komplexná výstavba celého kostola. Využíva sa ako vyhlídková veža, ktorá zo svojej terasy ponúka pohľad na Reykjavík a hory, ktoré ho obklopujú. Vďaka svojej polohe v centre mesta sa chrám stal jedným zo symbolov islandskej metropoly a je najrušnejšou turistickou atrakciou Islandu. Interiér je strohý. Zaujímavosťou sú lavice, ktoré sa jednoduchým preklopením dajú nasmerovať k oltáru alebo veľkému mechanickému organu od nemeckého majstra Johanna Klaisa z Bonnu. Skvelý nástroj, ktorý obsahuje 5000 píšťal, je vysoký 15 m a váži 25 ton. Slúži mnohým umelcom počas rôznych koncertov. Jeho stavba bola dokončená v decembri 1992. Pred kostolom sa nachádza socha Leifa Erikssona. Na svojom mieste stála už pred zahájením výstavby kostola. Je darom Spojených štátov k festivalu Althing Millennium Festival, ktorý sa konal v r. 1930, pri príležitosti osláv 1 000 rokov existencie islandského parlamentu, prvého politického a zákonodarného zhromaždenia v Európe. Veriaci farníci tvoria pomerne živé spoločenstvo. Okrem bohoslužieb cirkev ponúka priestor chrámu aj k voľnej duchovnej meditácii. Počas zimného obdobia, každý štvrtok napoludnie v tzv. *tichomorskom čase*, sa v kostole ozve organ. Hudba, meditácia... v južnej sále je k dispozícii aj káva a občerstvenie. Inšpiratívnym evanjelizačným projektom je aj tzv. Večerný kostol. Ide o myšlienku, ktorá sa v r. 2019 začala realizovať v spolupráci

Spoločný modlitbový úmysel slovenských biskupov (december):

Aby rodičia dokázali poskytovať deťom správnu výchovu a potrebné rodinné zázemie.

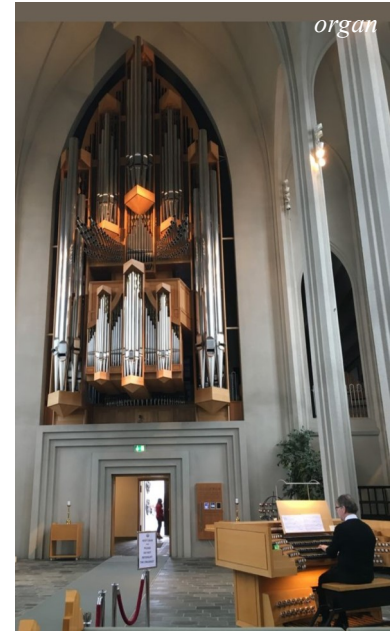
s Katedrálou v Reykjavíku (evanj.). Jej cieľom je otvoriť náboženský svet ľuďom, ktorí sa neocitnú na bežných obradoch „dennej“ cirkvi. V neformálnej a uvoľnenej atmosfére, ktorú dopĺňa osvetlenie, sa prelínajú krátke hudobné vstupy s tichom a pokojom priestoru. V rámci večerného kostola sa ľudia môžu pohybovať po priestoroch kostola, sadnúť si v lavici alebo ležať na matracoch. Môžu sa ticho prechádzať, meditovať, zapisovať si myšlienky, modliť sa modlitby, zapáľovať sviece. Každú polhodinu sa prednesie aj krátke duchovné slovo. Večerný kostol ponúka svoj priestor dve hodiny v mesiaci v čase od konca septembra do konca apríla. Každý z oboch kostolov zastrešuje jednu hodinu v mesiaci.

interiér

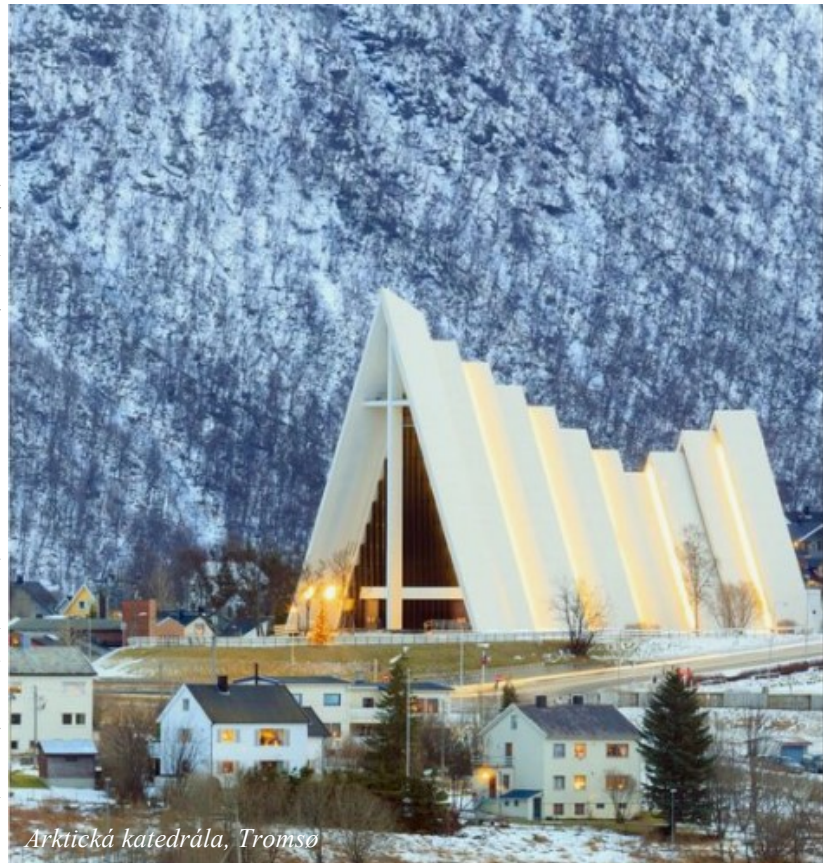

detail vitrážového okna chrámu

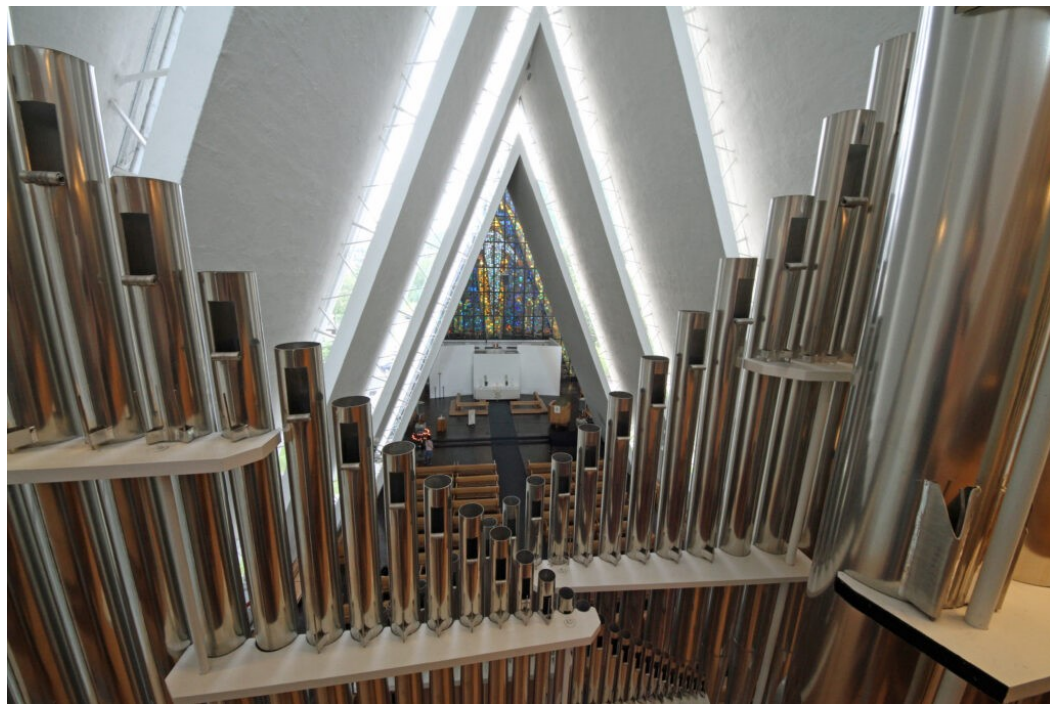

organ

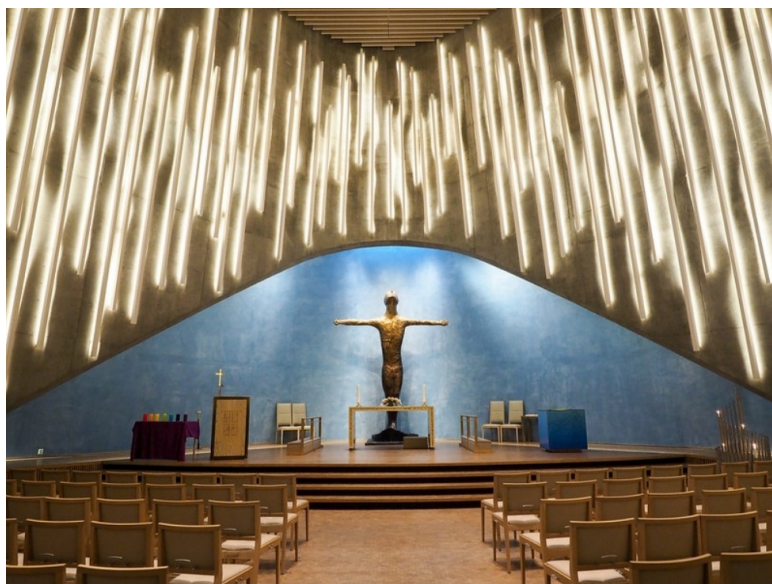
Opustiac ostrov Island sa dostávame k pevninskej časti Európy, k hraniciam Nórska. Aj sem smerujú mnohí pozorovatelia polárnej žiary. Východným miestom je mesto Tromsø, kde sa nachádza aj zaujímavý moderný farský kostol evanjelíkanskej Nórskej cirkvi, ktorý pre svoju monumentálnosť dostal názov **Arktická katedrála** (nórsky: **Ishavskatedralen**). Bol postavený v r. 1965 v kraji Troms og Finnmark, v Nord-Hålogalandskej diecéze, v severnej časti Nórska. Kostol navrhol nórsky architekt Jan Inge Hovig a je postavený prevažne z betónu. Panely majú hliníkový plášť. So stavbou kostola sa začalo 1. apríla 1964 a dokončená bola v r.1965. Chrám bol vysvätený 19. novembra 1965 biskupom Monradom Nordervalenom. Pôvodný organ bol v r. 2005 nahradený novým, ktorý má tri manuály a 2940 píšťal. Okrem bohoslužieb sa nástroj používa aj počas organových koncertov. Vonkajšiu stavbu tvoria dve odstupňované, trojuholníkové, vzájomne splývajúce konštrukcie. Jedenásť vrcholov kostola znázorňuje jedenásť apoštolov (pozn. po zrade Judáša). Ich ramená siahajú až k zemi a tvoria severnú a južnú stenu chrámu. Západný portál katedrály so zabudovaným mohutným bielym krížom je vysoký 35m. Pre svoj netypický vzhľad a svetlú farbu je Arktická katedrála prirovnávaná k budove Opery v Sydney. Kostol má kapacitu 720 miest. V oltárnej časti sa nachádza veľká sklená mozaika. Je dielom nórskeho umelca Victora Sparra (r.1972). Znárodňuje Božiu ruku, z ktorej vychádzajú tri

Arktická katedrála, Tromsø

svetelné lúče a dopadajú na postavu Ježiša Krista a dve postavy ľudí: muža a ženu. Vitráže sú bohaté na symboly a priťahujú pozornosť návštevníkov. Dubové lavice, veľké hranolové lustre, oltár a kazateľnica tvoria najdôležitejšiu výzdobu. Všetko je udržiavané v štýle, ktorý sa dobre zhoduje s prísnosťou a jednoduchosťou kostolného priestoru. Nadšenci polárnej žiary dobre poznajú aj priestranstvo uprostred nórskeho **mestečka Alta**, ktoré v tomto období tiež ponúka pohľad na nevšedné svetelné predstavenie. V meste, ktoré vzniklo iba v r. 2000 spojením troch obcí v najsevernejšom nórskom regióne Finnmark žije asi 14 tis. obyvateľov. V r. 2001 mestská rada vyhlásila súťaž na architektonický návrh modernej katedrály, ktorá by znázorňovala jedinečnú krásu polárnej žiary. Víťazom sa stala dánska firma Schmidt Hammer Lassen Architects, ktorá predstavila unikátny projekt katedrály Svetlo severu. Výstavba chrámu na ploche 1 917 m², v sume cca 16,2 milióna eur, bola ukončená v r. 2013. Hlavnými poznávacími katedrály, ktorá bola v r. 2012 premenovaná na **Katedrálu polárnej žiary**, sú oválny pôdorys a vysoká špirálovitá zvonica. Katedrála bola slávnostne otvorená 10. februára 2013 biskupom nórskej cirkvi Per Oskarom Kjølåsom za prítomnosti korunnej princeznej Mette-Marit a mnohých verejných činiteľov. Dvojposchodový chrám, postavený podľa plánov Kolbjørna Jensena, má špirálovitý tvar, ktorý sa dvíha až po špičku veže (47 m). Celá stavba je pokrytá titánovým obkladom, ktorý odráža mihotajúce sa zelené svetlo polárnej žiary a zdôrazňuje zážitok z tohto prírodného úkazu. Strohý interiér tvorí kontrast k dynamickému exteriéru kostola. Jeho autorom je dánsky umelec Peter Brandes. Ako hlavný materiál bol aj tu použitý betón, ktorý dopĺňajú stoličky a podlaha z masívneho dubu. Denné svetlo preniká dovnútra cez vysoké, úzke, nepravidelne rozmiesťtované okná. Vnútorne steny kostola boli pokryté celkom 800 metrami vertikálnych pásov osvetlených svetelnými diódami. Vytvárajú teplé a mäkké svetlo a okrem príjemnej atmosféry prispievajú a k dobrej akustike. Oltárna stena bola ošetrená modrou glazúrou, aby lepšie zvýraznila postavu Krista (4,3m) stojaceho pred ňou. Tá je odliata z bronzu a váži asi dve tony vrátane základne. Patina je spracovaná tak, že postava je tmavšia v spodnej časti a stáva sa svetlejšou až zlatou v hornej časti, symbolicky odráža Božie svetlo.

Krstiteľnica je vyrobená z mramorového štuku v 32 rôznych odtieňoch modrej a krištáľovo čistého umývadla. V strede kotliny je Betlehemska hviezda – symbol Boha Otca – a ryba – symbol Krista – v zlate. Na okraji nádoby sú zobrazené holubie pierka, ktoré symbolizujú Ducha Svätého. V 7,5m vysokej vnútornej veži visí zlatý Jakubov rebrík. Veža je svetelným tunelom, ktorým sa dá vystúpiť na rozhľadňu. Na jej vonkajšej strane je v zlatých mozaikách zobrazených 12 apoštolov. Organ bol slávnostne inštalovaný na Kvetnú nedeľu v r. 2014 a je darom od energetickej spoločnosti Alta Kraftlag. Švédsky organár Grönlund ho postavil s 29 registrami a 1800 píšťalami. Kostolný priestor pre 350 ľudí špirálovito obkolesujú kancelárie, učebne, výstavné siene a fara.

Katedrála Polárnej žiary v meste Alta, ktoré sa nachádza na brehu fjordu takmer 500 kilometrov na sever od polárneho kruhu.

Viete, že: Polárna žiara (*Aurora Borealis*) vzniká, keď sa energeticky nabitú časticu zo Slnka dostane k Zemi vo forme slnečného vetra a reagujú s molekulami plynov v horných vrstvách atmosféry. K interakcii dochádza vo výške 80 až 250 kilometrov nad zemským povrchom, najčastejšie v okolí severného a južného polárneho kruhu. Intenzívna slnečná aktivita však môže spôsobiť, že polárna žiara sa rozšíri aj do stredných zemepisných šírok. Farba polárnej žiary závisí od chemického zloženia zemskej atmosféry a nadmorskej výšky, v ktorej reakcie s atmosférou prebiehajú. Podľa Kanadskej vesmírnej agentúry a Správy národných parkov Spojených štátov sú síce polárne žiary v stredných zemepisných šírkach viditeľné zriedka, ale keď už sa objavia, deje sa tak zvyčajne počas najväčších magnetických búrok a prevládajú v nich červené farby. Červené farby polárnej žiary sa objavujú vo vyšších vrstvách atmosféry, od 200 km do 300 kilometrov nad zemským povrchom.

www.zdravie.pravda.sk

zdroje: www.sk.wikipedia.org, www.hallgrimskirkja.is, dromedar.zoznam.sk,
www.archdaily.com, www.trend.sk, www.asb.sk, www.de.wikipedia.org, www.lifeinnorway.net,
www.ishavskatedralen.no, www.hmn.wiki, www.pinterest.com

Pútnické miesto Panny Márie pomocnej – Maria Hilf – sa nachádza neďaleko starobylého mesta Zlaté Hory. Toto sliezske mesto leží na Zlatom potoku na severovýchode okresu Jeseník pri hraniciach s Poľskom. Vzniklo v blízkosti stredovekých hradov, ktoré od 2. pol. 13. st. chránili hranicu opavského vojvodstva – Edelstein, Leuchtenstein a Koberstein. Aj jeho pôvodný – nemecký názov - Cukmantl, alebo aj Edelstadt je pravdepodobne odvodený z latinského „sub monte“ (pod horou) a vzťahuje sa na miesto pod hradom Edelstein. Jeho okolie bolo bohaté na zlato, ktoré sa tu získavalo dobývaním zlatonosnej rudy, ako aj ryžovaním v potoku až do 17. st. Celková banícka činnosť bola aktívna až do r. 1993. Vznik pútnického miesta je opradený viacerými legendami. Najznámejšia z nich siaha do obdobia tridsaťročnej vojny, keď švédske vojská v r. 1647 pustošili celé okolie. Obyvateľstvo v rýchllosti opúšťalo svoj majetok a snažilo sa zachrániť si holé životy útekou do hôr. Tak aj manželka miestneho mäsiara Anna Tannheiserová utekala pred postupujúcimi Švédmi do lesov na Gottgabberg (Boží dar). Bola v pozeňnanom stave a 18. júla tu po vrúcnej modlitbe porodila syna Martina. Ten sa neskôr stal členom mestskej rady Zuckmantelu a po čase sa presťahoval do iného mesta. Jeho dcéra splnila posledné želanie starej mamy a dala u maliara Simona Schwarza zhotoviť obraz Panny Márie a v r. 1718 ho nechala pripevniť na borovicu na samote v lese. Obraz bol kópiou pasovskej Madony s dieťaťom od Lucasa Cranacha. Zlatohorská kópia sa od originálu líši oblečením a korunkami, ktoré na ňom nie sú. Kvôli svojej vzdialenej polohe od mesta sa obrázku spočiatku venovala malá pozornosť. Nezostal na svojom mieste. Až neskôr ho krajčír Samuel Richter našiel náhodou v lese. Obraz obklopoval zvláštny svetelný úkaz. Správa o tom sa rýchlo rozšírila do okolia a miesto sa stalo cieľom prvých pútnikov. V r. 1718 bola na mieste, kde sa obraz našiel, postavená drevená kaplnka, ku ktorej prichádzalo stále viac a viac pútnikov. Zápisy vyšetrojúcej biskupskej komisie svedčia o tom, že počas pomerne krátkeho obdobia tu došlo najmenej k piatim zázračným uzdraveniam. 21. septembra 1729, na žiadosť obyvateľov Zuckmantelu, bol obraz Panny Márie v slávnostnom sprievode prenesený z pútnického kostola do farského kostola v Zuckmanteli. V rámci jozefínskych reforiem po r. 1785 mala byť kaplnka zbúraná. No nenašiel sa nik, kto by tak urobil ani pod vojenskou hrozbou. V r. 1805 dal knieža - arcibiskupský drevorubač Hannichl (alebo Hannich) drevenú kaplnku zväčšiť a namaľovať do nej nový obraz. Púte boli opäť oficiálne povolené až v r. 1819. Zlatým písmom sa do dejín Maria Hilf zapísal

arciknieža Dr. Philipp Dittrich, ktorý prišiel do Zuckmantla v r. 1830. Rastúci prívál pútnikov ho priviedol na myšlienku vybudovať na mieste kaplnky nový kostol. Vďaka štedrým darcom i finančnej pomoci miestneho obyvateľstva sa v r. 1834 – 1841 postavil nový pútnický kostol. Kamenný kostol bol slávnostne vysvätený 8. septembra 1841 na sviatok Narodenia Panny Márie. Okolo r. 1909 boli malé drevené kaplnky, ktoré boli postavené okolo pútnického kostola a ľudovo sa nazývali „jaskyne“, nahradené novými stavbami. Postupne pribudli aj zastavenia krížovej cesty, kaplnka sv. Marty a sv. Anny. V kostole položili novú dlažbu a zriadili oltárnu lurdskú jaskyňu. Okná kostola boli vyzdobené farebnými maľbami zo života Panny Márie. Z darov veriacich vyrástli sväté schody a tzv. súdna brána, smrtná kaplnka, kaplnka Olivová hora, kaplnka Posledná večera, kaplnka Panny Márie a sv. Antonína. V rámci opráv bola upravená aj posvätná studnička. Do r. 1945 navštevovalo pútnické miesto veľa pútnikov aj zo susedného Poľska. Celkovo ich sem v tom čase prichádzalo podľa odhadov každoročne 80 až 100 tisíc. Druhú svetovú vojnu prežilo pútnické miesto bez ujmy. No v čase totalitného režimu prišiel 24. mája 1955 zákaz konať bohoslužby. Nevyužívaný kostol postupne chátral. Renovačné práce síce začali už počas Pražskej jari, no v máji 1973 bola obnova pútnického miesta násilne zastavená a 22. novembra 1973 kostol vyhodili do vzduchu. Okolie pomocou ťažkej techniky a buldozermi zrovnali so zemou. Po Nežnej revolúcii v r. 1989 vznikol výbor na obnovu pútnického miesta. Pápež sv. Ján Pavol II. počas svojej prvej návštevy Československa v r. 1990 na Velehrade posvätil základný kameň nového pútnického areálu. V r. 1991 Olomoucká arcidiecéza schválila obnovu pútnického miesta Panny Márie Pomocnej a vedenie mesta Zlaté Hory schválilo potrebné prerozdelenie majetku. Štúdiu na obnovu pútnického areálu vypracoval olomoucký architekt, predseda umeleckej komisie olomouckého arcibiskupstva, diakon Mgr. Ing. Tomáš Černoušek. Projektovú dokumentáciu vypracovali spoločne Ing. arch. Tomáš Černoušek a Ing. František Zajíček z Olomouca. Stavebné povolenie bolo vydané 25.7.1992. Zbierkami sa podarilo získať dostatok finančných prostriedkov na začatie aj dokončenie stavby. Stavebné práce sa začali v apríli 1993. Po dvoch rokoch, 23.9.1995, pútnický kostol posvätil vtedajší olomoucký arcibiskup Mons. Ján Graubner. Pri slávnostnej svätej omši koncebrovali aj arcibiskup Giovanni Coppa, apoštolský nuncius, svätiaci biskup Jozef Hrdlička z Olomouca, poľský biskup Alfons Nosol z Opole, nemecký rodák P. Adolf Schrenk z Weilersbachu a viac ako 30 ďalších kňazov. Na slávnostnej sv. omši sa zúčastnilo 12 000 pútnikov zo Sliezska, Moravy, Čiech, Nemecka a Poľska. Obnovený kostol je od svojej obnovy opäť zasvätený Panne Márii Pomocnej. Práve v r. 1995, keď Pápež sv. Ján Pavol II. vydal encykliku „Evanjelium vitae“ sa kostolík v horách stal aj centrom kultu Panny Márie ako patrónky nastávajúcich matiek a ochrankyne nenarodeného života. V r. 1996 bol dobudovaný a 17. augusta 1996 posvätený kláštor – pútnický dom. Na tejto slávnosti bolo okrem svätiaceho biskupa Jozefa Hrdličku prítomných asi 4 000 pútnikov. Od 31. augusta 1996 sa pútnické miesto stalo súčasťou novej ostravsko-opavskej diecézy. O rok neskôr boli posvätené ambity, vonkajší obetný stôl a štyri zvony. V r. 1998 pri tradičnej púti na Sviatok matiek požehnal biskupský vikár P. Jindřich Švorčík mozaikový obraz Panny Márie Pomocnej na čelnej strane kostola. Na konci roka 1998 bola

ŠPECIÁL: *Pravé svetlo, ktoré osvecuje každého človeka, prišlo na svet. (Jn 1,9)*

Bol na svete a svet povstal skrze neho, a svet ho nepoznal. Prišiel do svojho vlastného, a vlastní ho neprijali. Ale tým, ktorí ho prijali, dal moc stať sa Božími deťmi: tým, čo uverili v jeho meno... (Jn 1, 10 - 13)

Symboliku Betlehema, kde do tmy sveta prišlo svetlo neba, jedinečným spôsobom znázorňuje **nekonfesijná kaplnka Massachusettského technologického inštitútu v Bostone**, ktorú navrhol Eero Saarinen. Dokončená a posvätená bola v r. 1955. Má priemer 15 m, výšku cca 9 m a je zakončená zakrivenou hliníkovou vežou. Tá spolu so zvonnicou je dielom sochára Theodora Roszaka. K samotnej kaplnke boli pridané v r. 1956. Z diaľky sa Saarinenova kaplnka javí ako nič iné ako tehlová budova, ktorá kontextovo zapadá do internátov a starších budov v kampuse, ale vo vnútri pôsobí skutočná architektúra so silným duchovným posolstvom. Jednoduchý dizajn je zatienený vnútornou formou a svetlom, ktoré má v návštevníkovi prebudiť spiritualitu. Kaplnka bez okien, s jednoduchým valcovým tvarom, schovaná v malom zalesnenom areáli v areáli, pripomína betlehenskú jaskyňu. Saarinen si vybral tehly, ktoré boli hrubé a nedokonalé, aby vytvorili textúrovaný efekt. Kaplnku zvonku obklopuje plytká betónová priekopa naplnená vodou. Tá sa nenápadne vnorí do vnútra kaplnky. Do kaplnky vedie vchod z farebného skla. Vnútri je intímny priestor, ohromujúci svojim bezprostredným vizuálnym dopadom. Jeho ústredným prvkom je masívny mramorový oltár umiestnený v strede kruhovej mramorovej plošiny. Dizajnersky prepracovaný interiér ponúka možnosť ponoriť sa do hlbokaj mystiky. Na rozdiel od hladkej neprerušovanej fasády sa vnútorné tehlové steny vlnia po obvodu kaplnky a vytvárajú novú priestorovú dynamiku. Svetlo vchádza do kaplnky cez okulus, ktorý sa nachádza nad oltárom a výnimočným spôsobom ho pretvára oltárne dielo Harryho Bertoiu. Vísiac zo svetlíka, trbliete sa v slnečnom svetle a vytvára pôsobivú atmosféru, pretože kaskáduje vodopád svetla, neustále sa prispôbuje, pohybuje a nanovo definuje interiér kaplnky. Toto svetlo premieňa jednoduchý priestor na kaplnku svetla. Prostou manipuláciou so svetlom a jeho zameraním na žiarivo biely mramorový oltárny blok vytvoril Saarinen miesto mystického ticha. A tak jeho starostlivá pozornosť k detailom týkajúca sa svetla premieňa duchovný priestor na náboženský architektonický zážitok. Kaplnka má vynikajúci organ, ktorý pre tento priestor navrhol na mieru Walter

Holtkamp z Holtkamp Organ Company so sídlom v Clevelande v štáte Ohio. Holtkamp bol nápomocný v 50. rokoch 20. st. pri obnove klasickej organárskej školy. V máji 1970 hudobník Ned Lagin predviedol v prítomnosti Jerryho Garcíu, Phila Lesha a Mickeyho Harta osemkanálovú elektronickú hudobnú skladbu so štyrmi magnetofónmi špeciálne vytvorenú pre kaplnku. Kaplnka má kapacitu 114 miest, ktorá sa, v prípade potreby, dá rozšíriť pridaním stoličiek až na 140 miest. V lete 2014 sa začalo s prvou komplexnou obnovou kaplnky od jej pôvodnej výstavby. Rekonštrukcia priekopy umožnila jej opätovné naplnenie vodou, ktorá je recirkulovaná

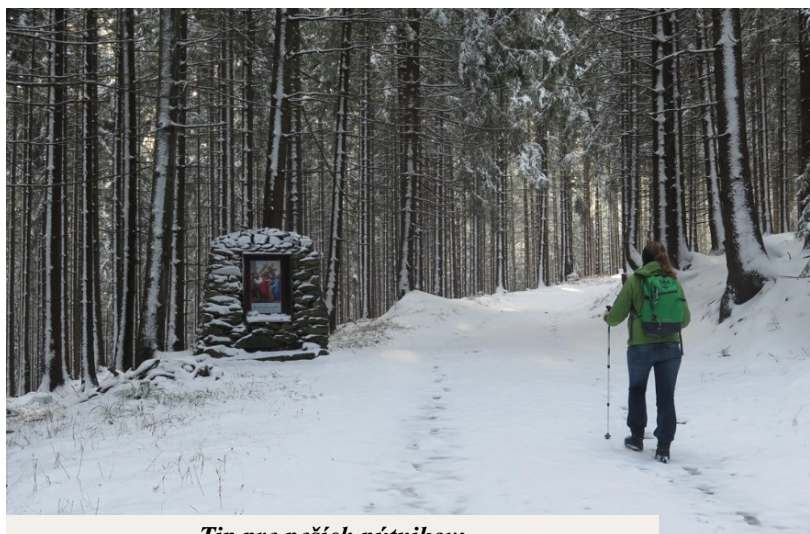
a filtrovaná. Opravila sa vonkajšia fasáda budovy, vykonala sa vnútorná obnova a vylepšili sa aj mechanické systémy. Demoláciou neďalekej Bexley Hall a jej nahradením upravenou záhradou sa kaplnka MIT stala prvýkrát viditeľnejšou aj z Massachusetts Avenue. Po renovácii si kaplnka zachovala svoj status svätyne pokoja. Znovu otvorená bola v r. 2015. V súčasnosti je otvorená každý deň a konajú sa v nej rôzne bohoslužby. V čase konania bohoslužieb nie je možné navštíviť ju len z čisto turistického záujmu. *zdroje: www.en.wikipedia.org, www.biblia.sk, www.miiplus.com*

Účelom architektúry je chrániť a zveľaďovať život človeka na zemi a napĺňať jeho vieru v ušľachtilosť jeho existencie.

Eero Saarinen

dokončenie článku zo str. 14

ustanovená Duchovná správa pútnického miesta Panny Márie pomocnej a krátko potom bol menovaný aj rektor kostola. Dostavba areálu pokračovala aj v ďalších rokoch úpravami vonkajšieho areálu, Pútnické miesto Maria Hilf – Zlaté Hory - prakticky vstalo z „popola“ a ukázalo tak silu viery a ducha, ktorá zvíťazila nad ľudskou zlobou a nenávisťou, ktorá sa snažila toto miesto vymazať z pamäte ľudí. Vzhľadom na históriu vzniku púti je miesto zasvätené aj **Panne Márii Ochránkyni počatého života**. Najnavštevovanejšou je septembrová púť troch národov za účasti pútnikov a kňazov z Česka, Nemecka a Poľska. Poslednou púťou v pútnickej sezóne býva púť so sv. omšou za umučených politických väzňov. Pravidelne sa tiež koná nočná krížová cesta. Táto nadväzuje na tradíciu z doby totality, kedy nebolo možné chodiť na krížové cesty cez deň.

Tip pre peších pútnikov:
k pútnickému miestu sa dá vyjsť starou, postnemeckou krížovou cestou začínajúcou priamo z cesty, neďaleko lyžiarskeho strediska Bohemaland v Zlatých Horách (žltá turistická značka)

zdroje: www.mariahilf.eu, www.de.wikipedia.org, www.jeseniky.net, wlesieblog.wordpress.com

STAŇTE SA PRAVIDELNÝMI ODBERATEĽMI PÚTNICKÉHO LISTU

Ak máte záujem dostávať Pútnický list do Vašej e-mailovej pošty, prosíme Vás, napíšte nám na adresu: prekopova@gmail.com. Zaradíme Vás **do adresára čitateľov Pútnického listu**.

Vydávanie Pútnického listu môžete podporiť dobrovoľným príspevkom na č.ú: **SK18 7500 0000 0040 1664 7114**, do správy pre prijímateľa uveďte: **PÚTNICKÝ LIST**

ĎAKUJEME!

Pútnický list vydáva Asociácia pútnických organizácií
Farský úrad, 913 31 Skalka nad Váhom I/41
ISSN 2644-4526
www.putnickemiesta.sk/asociacia-putnickych-organizacii/archiv-putnickych-listov
Autori textu: Mária Hatalová, Mária Prekopová

NEPREDAJNÉ, VOLNE ŠÍRITELNÉ